

# Vlamingen over loon en werk

VEV-congres, *Ondernemerschap: argumenten die overtuigen*, 16 oktober 2002.

***Ter voorbereiding van het VEV-congres "Ondernemerschap: argumenten die overtuigen" (16 oktober 2002) wilde het Vlaams Economisch Verbond nagaan hoe de bevolking aankijkt tegen een aantal sociaal-economische kwesties. Aan het onderzoeksbureau Dimarso werd de opdracht gegeven om in Vlaanderen, Wallonië, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Zweden en Ierland aan een representatief staal van de personen ouder dan 15 jaar (telkens een 1 000-tal mensen) dezelfde vragenlijst voor te leggen. Hieronder gaan we in op de resultaten van deze enquête die betrekking hebben op arbeid, vorming en verloning.***

## Over werk en leren

Een eerste reeks vragen heeft betrekking op de houding die de respondenten aannemen tegenover (betaald) werk. Zo vroegen we de burgers of ze akkoord kunnen gaan met de uitspraak dat *'werken gelukkig maakt'*. In alle landen beaamt een grote meerderheid deze uitspraak. In Vlaanderen is 78% akkoord, wat wel significant minder is dan in Zweden (93%). Een vraag die hierbij aansluit, is die over de stelling dat *'mensen hun talenten beter kunnen ontwikkelen tijdens hun vrije tijd dan in hun werk'*. In alle bevraagde landen, Nederland uitgezonderd, gaat een meerderheid daarmee akkoord. In Vlaanderen bedraagt dit aandeel 55%.

Andere vragen geven een aanduiding over het draagvlak dat bij de bevolking aanwezig is voor het *'levenslang leren'*. Slechts weinigen hoeven er nog van overtuigd te worden dat een leven lang bijleren noodzakelijk is om aan het werk te kunnen blijven: 80% van de Vlamingen gaat akkoord met deze uitspraak, wat nog altijd heel wat minder is dan onder de Duitse bevolking (96%). Vlaanderen bengelt wel achteraan in het aandeel 'ja-stemmers' op de

vraag of werknemers een deel van hun vrije tijd zouden moeten gebruiken om bij te leren: toch nog een meerderheid van 59% is daar voor gewonnen, maar opnieuw spant Duitsland met 85% de kroon. Een nipte meerderheid (51%) van de Vlaamse ondervraagden meent dat de ondernemingen hun medewerkers voldoende mogelijkheden bieden om bijscholing te volgen. Ten slotte is er ruime bijval (82% in Vlaanderen) voor de stelling dat de vakbonden de werknemers zouden moeten sensibiliseren om zich bij te scholen.

Ook voor het voortdurende maatschappelijk debat over *'werkijd en arbeidsduur'* levert de VEV-enquête nieuwe stof op. Over de vraag of mensen die werken over het algemeen te veel tijd besteden aan dat werk, zijn de meningen verdeeld: een nipte meerderheid (53%) is van mening dat dit wel het geval is, wat aanzienlijk meer is dan in Nederland (38%). Daar staat tegenover dat driekwart van de Vlamingen het niet meer dan logisch vindt dat wie minder uren gaat werken, ook zijn loon naar beneden toe aangepast ziet.

## Een nieuw psychologisch contract?

De VEV-enquête kan ons inzicht bieden in de mate waarin men in Vlaanderen open staat voor wat men het *'nieuw psychologisch contract'* tussen werkgever en werknemer noemt. In dit nieuwe contract zou dan minder aandacht gaan naar de elementen die vroeger in de relatie werkgever-werknemer centraal stonden (werkzekerheid, loyale opstelling van de werknemer, inkomenszeker-

heid), maar veeleer naar een aantal nieuwe wederzijdse verwachtingen (zoals inzake opleiding en persoonlijke ontwikkeling). Inge Van den Brande besluit uit haar onderzoek hierover dat “de stelling dat het ‘oude’ psychologisch contract waarin werkzekerheid en loyaliteit centraal staan, moet plaatsruimen voor een ‘nieuw’ psychologisch contract waarin de nadruk ligt op inzetbaarheid en flexibiliteit, in Vlaanderen slechts blijkt op te gaan voor een selecte groep van hoofdzakelijk jonge hooggeschoolde werknemers” (Van den Brande, 2002). De resultaten van de VEV-enquête ondersteunen dit besluit ten dele. Er blijkt immers uit dat vastheid van betrekking bij het grootste deel van de bevolking de voorkeur blijft genieten: slechts een derde van de Vlamingen zou het risico nemen om over te stappen naar een qua inhoud interessantere job die minder zekerheid biedt. In Zweden daarentegen zou bijna de helft van de bevolking deze stap durven zetten. Wel geeft een meerderheid van de Vlamingen de voorkeur aan ‘*interessant werk*’ boven een goed betaalde (maar minder interessante) job. Ook op dit punt is het aandeel van de mensen die er zo over denken in Vlaanderen (55%) kleiner dan in Nederland en in Zweden (66%). Jongeren hechten meer belang aan werkinhoud dan de oudere generaties: zo zou van de -30-jarigen 46% wél de overstap maken naar een boeiende job die minder zekerheid biedt, en 62% meer belang hechten aan werkinhoud dan aan loon. Echter, ook Vlaamse jongeren blijven op dit punt ‘achter’ bij hun leeftijdsgenoten in Nederland en Zweden, waar deze percentages nog veel hoger liggen.

## Leve de werkgever!

Ten slotte zijn in de VEV-enquête een reeks vragen opgenomen over de lonen, en over de manier waarop ze tot stand komen. Op de vraag of bedrijven hun medewerkers over het algemeen ‘*een eerlijk loon betalen*’, antwoordt in Vlaanderen een meerderheid (58%) positief. Dit is niet overal het geval: bijvoorbeeld in Wallonië, Frankrijk en Duitsland denken de meeste mensen dat dit niet zo is. Voor de vakbonden zijn de resultaten van het onderzoek minder opbeurend. Immers, 59% van de Vlamingen is er van overtuigd dat hun arbeidsvoorwaarden er beter zouden uitzien als ze hierover zelf met hun werkgever zouden kunnen onderhandelen dan wanneer de vakbonden dit doen. Ook in

de meeste andere landen denkt men dat individuele onderhandelingen beter zijn dan collectieve; enkel in Duitsland en in Nederland is een (iets) grotere groep van mening dat het sociaal overleg betere resultaten oplevert. Deze resultaten liggen in lijn met de bevinding dat het vertrouwen in de ondernemingen in elk van de landen (Duitsland uitgezonderd) aanzienlijk groter is dan het vertrouwen in de vakbonden: zo bedraagt het aandeel van de respondenten die verklaren veel vertrouwen te hebben in de ondernemingen in Vlaanderen 58%, tegenover 40% die veel vertrouwen hebben in de vakbonden.

In Vlaanderen meent een meerderheid van de bevolking (59%) dat het goed zou zijn voor de werkgelegenheid wanneer de lonen in ons land minder snel stijgen dan die in het buitenland. Van alle landen waar de enquête werd georganiseerd, leeft deze overtuiging in ons land het sterkst; in Zweden bijvoorbeeld is slechts 35% van de ondervraagden die mening toegedaan. Verder is 66% van de Vlamingen bereid om aan *loonmatiging* te doen als dat in hun bedrijf of sector mensen aan het werk kan houden; opvallend is dat deze bereidheid in Wallonië nog een stuk hoger ligt (84%). Verder zou er slechts een derde van de Vlamingen bereid zijn om een deel van zijn loon te laten afhangen van de mate waarin de onderneming waar ze werken winst of verlies maakt. Duitsland vormt op dit punt een uitschieter, want daar is een kleine meerderheid (54%) daar wel voor te vinden.

Opvallend, maar niet zo verrassend is dat overall een grote meerderheid de belastingen die gezinnen betalen op hun inkomen uit arbeid te hoog vindt. Toch zijn er aanzienlijke verschillen: in Vlaanderen en Wallonië is meer dan 90% van de bevolking die mening toegedaan, in Nederland ‘slechts’ 66%.

Mark Andries  
VEV-studiedienst

## Bibliografie

Van den Brande I. (2002), *Het psychologisch contract tussen werknemer en werkgever: een survey-onderzoek bij Vlaamse werknemers*, Doctoraal proefschrift K.U. Leuven.